

Kultúra a náš svet

Vízie a kontexty – Výzvy a priority

Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030

Nová budova Slovenského národného divadla, Bratislava

Správy z panelových diskusií prvého dňa konferencie

Synergie kultúrnej politiky územných samospráv

16. 5. 2022

Hlavný organizátor konferencie:
Ministerstvo kultúry
Slovenskej republiky

Spolupráca: Inštitút kultúrnej politiky MK SR,
Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel, OZ
Stojíme pri kultúre,
Slovenské národné divadlo

Panelové diskusie Strategické plánovanie – synergie a prax
Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe (Terézia Rajniaková)
Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky (Zuzana Kaliská)
Strategické smerovanie Slovenska a kultúra (Erik Vilím)
Synergie kultúrnej politiky územných samospráv (Zuzana Kaliská)

Konferencia Kultúra a náš svet (Vízie a kontexty – Výzvy a priority) bola využitou príležitosťou na diskusiu o vznikajúcej Stratégii kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, ale predovšetkým o rôznych mierkach pohľadu na súčasnú kultúru, od globálnej perspektívy až po špecializované sektorové prístupy. Počas prvého dňa sa program zameriaval na vízie kultúry v súčasnom svete a na vykreslenie kontextu, v ktorom sa nachádza kultúra na Slovensku po tridsiatich rokoch samostatnosti. Téma strategického plánovania sa venovali popoludňajšie panelové diskusie a prezentácie venované spolupráci a možnostiam prepojenia rôznych strategických dokumentov. Na záver dňa zástupcovia prípravného tímu stratégie predstavili zámer a metódy svojej práce i možnosti participácie odbornej verejnosti. Druhý deň konferencie bol venovaný workshopom, v ktorých účastníci a účastníčky diskutovali o aktuálnych potrebách a výzvach v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, a to v kontexte súčasných spoločenských, politických a environmentálnych zmien. Cieľom stretnutí bolo sformulovať aktuálne problémy kultúry a kultúrnej politiky a pokúsiť sa definovať priority, ktoré by kultúrna politika mala riešiť.

Dokumentáciu konferencie nájdete na stránke: [TU](https://www.kulturnepolitikasr.sk/).

Panel 4

Synergie kultúrnej politiky územných samospráv

Správu spracovala: Zuzana Kaliská, odbor mediálneho práva a audiovizie MK SR

Diskutovali: Svetlana Waradzinová (Bratislavský samosprávny kraj), Michal Klembara (Malý Berlín), Zuzana Révészová (Spolka), Bohdan Smieška (KU.BA)

Moderoval: Stanislav Krajči

Stanislav Krajči v úvode uviedol, že samosprávy sú jedným z hlavných zriaďovateľov kultúrnych inštitúcií v SR, preto sa veľká časť zriaďovanej a nezriaďovanej kultúry deje práve na úrovni regiónov a krajov. Niektoré mestá a kraje už majú alebo v tejto dobe pripravujú stratégiu rozvoja kultúry a MK SR vníma nadviazanie spolupráce pri príprave Stratégie KKP 2030 za dôležité pre vzájomnú inšpiráciu a zdieľanie príkladov dobrej praxe.

Svetlana Waradzinová, zástupkyňa BSK, informovala o procese prípravy Stratégie kultúrnej politiky BSK do roku 2027 (s výhľadom do roku 2030), ktorá má byť zverejnená na webovej stránke kraja po prijatí na májovom zasadnutí zastupiteľstva. Dokument nadväzuje na Stratégiu rozvoja cestovného ruchu, ktorá sa zaoberá aj manažmentom kultúrnych pamiatok a cestovania za kultúrou a s tým súvisiacou infraštruktúrou. Príprave strategického dokumentu predchádzal zber dát, vypracovaný Ústavom verejnej politiky Fakulty sociálnych a ekonomických vied UK, zameraný na analýzu Bratislavskej regionálnej dotačnej schémy a sprevádzaný hĺbkovými rozhovormi s riaditeľmi zriaďovaných kultúrnych inštitúcií, ako aj s Inštitútom regionálnej politiky BSK. V lete 2021 boli zorganizované prieskumy vo fokusových skupinách k oblasti performatívneho (scénického) umenia, pamäťových inštitúcií, mienkotvorných organizácií a KKP v kraji, distribuovali aj dotazník, na ktorý dostali odpoveď od vyše 800 respondentov, zapojený bol IKP MK SR a Štatistický úrad. Špecifikami BSK je prítomnosť hlavného mesta SR s celou jeho infraštruktúrou, so sídlami väčšiny orgánov a zriaďovaných inštitúcií na jeho území, ako aj to, že BSK je najmenším krajom v SR. Rozdiel je aj medzi aktivitami v meste a v regióne – Záhorie je rozdelené medzi Trnavský samosprávny kraj, ktorý je tam veľmi aktívny, a BSK, ktorý v regióne nie je príliš aktívny. V prvej fáze prípravy sa dopracovali k 9 tematickým oblastiam s 13 navrhovanými opatreniami, čo nebolo realizovateľné najmä z finančného hľadiska. Priorizáciou tematických oblastí zúžili okruh tém na: stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok a kultúrnej infraštruktúry, technologické vybavenie živej zriaďovanej a nezriaďovanej kultúry, dotačné schémy pre nezriaďovanú kultúru, dáta o kultúre, úloha a postavenie zriaďovanej kultúry, digitalizácia, profesionalizácia v KKP. V rámci týchto priorít bol pripravený Akčný plán opatrení a pripravuje sa zabezpečenie jeho finančného plnenia.

Zuzana Révészová predstavila Kultúrny plán mesta Košice, ktorý nadväzuje na predchádzajúcu stratégiu, platnú do roku 2020, a medzinárodný projekt Urban Labs, podporený z programu Kreatívna Európa a zameraný na rozvoj kultúrnych politík zdola, t. j. so zapojením aktérov pôsobiacich v KKP. Požiadavku na vypracovanie stratégie zadalo mesto Košice, pričom hlavným zámerom malo byť udržanie pozitívnych iniciatív rozbehnutých počas EHMK v roku 2013 a udržateľná podpora aktérov v KKP. Pri príprave použili všetky dostupné dáta a zamerali sa na udržateľnosť aktivít, projektov a pracovných príležitostí v KKP. V rámci mapovania prostredia identifikovali viac než 600 aktérov, ktorých oslovili s cieľom získania podnetov pre budúci rozvoj kultúry v Košiciach. Z nich vytvorili fokusovú skupinu zameranú na generovanie vízie a priorít: výborný život, infraštruktúra, medzisektorová a medzinárodná spolupráca. Veľa súčasných projektov a aktivít je na vysokej úrovni a pre tieto navrhli prepájanie a sieťovanie na vytváranie spoluprác.

Michal Klembara informoval o tvorbe dvoch stratégií kultúrneho rozvoja: jednej pre mesto Trnava a druhej, Stratégie rozvoja kultúry, kultúrnych inštitúcií a kultúrnych aktivít na území Trnavského samosprávneho kraja. Výhodou pri tvorbe oboch materiálov naraz je príležitosť prepojiť ciele a opatrenia per mesto i kraj. Proces prípravy sa oproti minulosti výrazne skvalitnil a veľký dôraz sa kladie na dáta a zapojenie širokej i odbornej verejnosti, hoci stále existujú nedostatky najmä v nedostatočnej spolupráci VÚC navzájom medzi sebou. Jedným z hlavných cieľov je posilniť kvalitu poskytovania verejných služieb, čo je neľahká úloha vôbec zadefinovať. Výzvou je i zadefinovať merateľné ukazovatele a metodický prístup na vyhodnocovanie výsledkov.

Bohdan Smieška diskusiu obohatil o kontext, v ktorom slovenské mestá zabezpečujú rozvoj kultúry. Tie mestá, ktoré sa uchádzajú o titul EHMK, majú povinnosť vypracovať strategický dokument a pre niektoré z nich to znamená zmapovanie prostredia a porozumenie mnohým témam, napr. Bratislava doteraz nemala strategický plán a tvorí ho až teraz. Spolupráca miest a krajov so štátom je veľmi obmedzená, spôsobené je to nedostatočnou legislatívou, zameraním na územný a mestský pohľad, ale aj absenciou záujmu zo strany štátu, keďže MK SR vníma KKP výhradne sektorovo. Malo by byť úlohou štátu vytvárať miestne a regionálne spolupráce. Terminológia v tejto oblasti potrebuje taktiež vysvetlenie: kultúrne plánovanie zahŕňa návrhy zdola, od samotných aktérov, a naopak, kultúrne politiky sú zamerané na riešenie problémov a návrhy opatrení rámcovo.

Diskusia

K otázke moderátora o implementácii jednotlivých opatrení sa najprv vyjadrila Z. Révészová, ktorá pripomenula, že najdôležitejšie je prijatie dokumentu verejnosťou. Dôležité je aj prijatie poslancami a zastupiteľstvom, čo v pozitívnom výsledku zabezpečí finančné krytie a implementáciu. K politickej nadstraníckosti dokumentu v kontexte meniacich sa vlád a zastupiteľstiev povedal B. Smieška, že prijatie dokumentu čo najširším okruhom aktérov

v participatívnom procese tvorby zabezpečí legitimitu dokumentu, ktorá by nemala byť otrásená výmenou politikov vo vláde. V minulosti vznikali stratégie účelovo, no naša spoločnosť sa vyvíja a mení smerom k lepšej občianskej informovanosti a účasti na verejných politikách. Z. Révészová dodala, že formát dokumentu tiež zabezpečí lepšiu zrozumiteľnosť pre rôzne skupiny ľudí, a preto doplnili stratégiu aj o ilustrácie a dali jej vizuálnu identitu. Podľa S. Waradzinovej neexistuje mapa aktérov, kto za čo na určitom území zodpovedá. Zároveň je výzvou vytvoriť synergie a pomoc pri veľkých investičných projektoch, akými sú aktuálne opravy pamiatok, ktoré je takmer nemožné zabezpečiť bez eurofondov, avšak obce a mestá nevedia bez pomoci štátu spolufinancovať tieto projekty. Spolupráca miest, krajov a štátu v oblasti dotačných schém by taktiež posunula rozvoj KKP na vyššiu úroveň. Priority štátnej politiky by sa mohli zamerať aj na podporu originálneho a tematického rozvoja regiónov – každý región je iný a štát na naše jedinečné kultúrne dedičstvo nereaguje. M. Klembara dodal, že veľkým problémom sú nedostatočné ľudské zdroje na pozíciách, ktoré by dostatočne zabezpečovali plnenie kultúrnej agendy a realizáciu reforiem.

V rámci diskusie padlo niekoľko otázok verejnosti, napr. k fungovaniu komisií, ktoré rozhodujú o rozdeľovaní dotácií v podporných schémach: prítomní vysvetlili proces každý za svoj región: v BSK posudzujú žiadosti úradníci; B. Smieška zhrnul štátnu pomoc z FPU a AVF, v ktorej žiadosti posudzujú odborníci v komisiách, no na Slovensku je miera dôvery verejnosti v inštitúcie všeobecne nízka; podľa Z. Révészovej by mali byť komisie zložené z nezávislých odborníkov, no omnoho vážnejším problémom je znižovanie dotácií pre podporené projekty a rozdelenie prostriedkov medzi viacerých žiadateľov, avšak v nižších sumách. Vedie to k zvýšeniu produkcie a tvorbe veľa podujatí, na ktoré chodí menej ľudí.